

Charakterem a hodnotou publikovaných prací je vydání sborníku mimořádně cenné. Publikace vyniká nejen obsahem, ale i kvalitou grafiky (na křídě) a vzorově ukazuje cestu k žádoucí dvoustranné vědecké spolupráci.

Miroslav Plaček

Kateřina Vojkůvková – Michal Zezula a kol.: **Předměty vyprávějí. Hmotná kultura středověké a raně novověké Opavy ve světle nálezů z archeologických výzkumů v prostoru bývalé Radniční ulice a v areálu opavského pivovaru.** Opava – Ostrava 2012, 82 stran, náklad 500 kusů. ISBN 978-80-85034-65-3.

Recenzovaná publikace představuje bohatě ilustrovaný katalog k výstavě, která se konala ve dnech 30. května až 30. září 2012 v prostorách městské expozice *Cesta města* věnované dějinám Opavy. Dílo širšího kolektivu autorů představuje předběžnou publikací dvou velkých opavských záchranných výzkumů – zaniklé Radniční ulice z let 2010–2011 a výzkumu areálu opavského pivovaru z roku 2008.

Katalog má šest kapitol, z nichž poslední, věnovaná představení jednotlivých skupin nálezů, se člení do více částí. Je bohatě ilustrován, obsahuje poznámkový aparát včetně seznamu literatury.

První kapitola čtenáře stručně seznamuje se stavem archeologického výzkumu na území Opavy a s výsledky obou prezentovaných výzkumů. V prostoru Radniční ulice jsou doloženy dvě fáze domovní zástavy ze 13. století, v dalších dvou stoletích ulice přechodně zaniká a jsou tu doloženy jen hospodářské objekty, zástavba je obnovena až v raném novověku. V místě pivovaru se podařilo získat doklady o využívání oblasti již od pravěku a z pozdějšího barokního hřbitova byl získán antropologický materiál a pohřební výbava.

Kapitoly druhá a třetí jsou věnovány výzkumu Radniční ulice. V druhé jsou prezentovány ikonografické prameny k podobě tohoto místa a podrobněji vývoj osídlení.

V třetí kapitole je vyličen vývoj středověké dřevohlinité zástavy na parcele ve 13. a 14. století. První stavební horizont s počátkem v 30. letech 13. století reprezentují dva suterény. Domy byly nejspíše dvoudílné a jednopatrové, kúlové konstrukce. Druhý stavební horizont spadá do druhé poloviny 13. století první poloviny následujícího věku. Přísluší k němu čtyři sklepy dřevohlinitých staveb, ve třech případech se jednalo o obytné stavby, v jednom o hospodářské. Na rozdíl od první fáze se jednalo o hrázděné domy. Byly dvojdílné, podsklepen byl jen jeden díl.

V čtvrté kapitole je popsán výzkum v areálu pivovaru. Místo se ve středověku nacházelo před hradbami, byl tu náhon zásobující vodou soustavu mlýnů. V 16. století tu vznikl hřbitov, který byl zrušen roku 1789. Posléze tu byl mezi lety 1824–1826 postaven pivovar. Výzkum odkryl pravěké osídlení doby lužických popelnicových polí a středověké osídlení, dále novověký hřbitov.

Pátá kapitola je věnována pravěkým nálezům z areálu pivovaru. Jmenujme z nich aspoň unikátní nálezy hákových dřevěných oradel z doby bronzové a kamennou bulavu stejného stáří.

Šestá kapitola je zaměřena na prezentaci jednotlivých skupin archeologických nálezů. Jako první je prezentována kuchyňská a stolní keramika a její vývoj zejména ve 13. století. Následuje keramická plastika a miniaturní nádoby. Keramická plastika pochází hlavně z Radniční ulice, jedná se o plastiky koničků, fragmenty plastik muže, z areálu pivovaru pochází figurka představující snad Pannu Marii. Z Radniční ulice pochází přesleny a zvonky. Kromě dvou keramických zde byl nalezen i jeden kovový. Z areálu pivovaru pochází vzácný nález formy na výrobu kachlů, zřejmě z 16. století, a nálezy dýmek z 19. až 20. století. Následuje představení dřevěných a kostěných předmětů z Radniční ulice. Dřevěné předměty jsou zastoupeny částmi misek či věděrek. Kostářská produkce a výrobky z kostí jsou reprezentovány výrobním odpadem po výrobě korálků v 13.–15. století, dále polotovary kostářské výroby, kostěnými hřebeny a hracími kameny, kostkami, bručákem, dále skluznicí saní. Následují nálezy z kůže, vesměs se jedná o části obuvi. Pak jsou představeny kovové součásti oděvu, ozdoby a šperky – pukličky, fragmenty olovených náušnic, přezky opasku a olovený prolamovaný šperk. Dále poutní odznak s vyobrazením Panny Marie, pocházející zřejmě z Cách. Následně je prezentováno válcové pouzdro na brakteáty s nálezem čtyř brakteátů středního střížku. K předmětům z kamene patří prubířský kámen z kulmské břidlice zdobený abstraktní rytinou. Zbraně jsou v nálezech zastoupeny žárem poškozeným diamantovým palcátem z druhé poloviny 13. století. Vysokou sociální úroveň místních obyvatel dosvědčuje nález zlomku benátského skla.

Poslední části šesté kapitoly jsou věnovány nálezům z areálu pivovaru, z tzv. Nového hřbitova. Jedná se zejména o barokní svátostky, poutní medailony, růžence a křížky, dále o různá spínadla, prsteny, řetízky a látkovou čelenku, přezky atd.

Závěr obsahuje zhodnocení těchto výzkumů jako zdařilé aplikace zákonných předpisů na ochranu kulturních a historických hodnot, což se však ne vždy podaří, a vyzývá veřejnost k větší ochraně archeologického dědictví.

Publikace přináší prezentaci hlavních výsledků nejrozsáhlejších výzkumů v historii Opavy. Laickému čtenáři přináší podrobnou informaci o výzkumu. Odborník ocení prezentaci nálezů včetně jejich vyobrazení a odkazy na některé jejich analogie. Lze si jen přát, aby takto prezentovaných archeologických výzkumů bylo více.

Stanislav Vohryzek